

ПОНЯТТЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРИ У СВІТЛІ СУЧАСНОЇ БАГАТОАСПЕКТНОЇ ТЕОРІЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

У сучасному мовознавстві під час дослідження споріднених і неспоріднених мов активно використовується термін *лінгвокультура*, що функціонує в метамові лінгвокультурології як порівняно молодого відгалуження етнолігвістики. Лінгвокультурологія первинно виникла на межі лінгвістики й культурології та скерована на вивчення зв'язку мовних і культурних явищ (див. про це: Алефиренко 2010, с.14; Маслова, 2007, с.9; Зиновьева & Юрков, 2009, с.13). Лінгвокультурологія передусім відповідає на питання про те, «як бачить людина світ, якою є роль метафори й символу в культурі, якою є роль фразеологізмів, що існують в мові віками, у репрезентації культури, чому вони так потрібні людині?» (переклад автор. – С. К.) (Маслова, 2007, с. 8).

В одному з найновіших та найавторитетніших словників лінгвістичних термінів А. Загнітко пропонує, як видається, найбільш повну академічну дефініцію терміна лінгвокультурологія, порівн.: «Лінгвокультурологія (лат. *lingua* – мова + ...культурологія) – розділ мовознавства, що вивчає взаємозв'язок і взаємодію культури і мови в їхньому функціонуванні; узагальнює цей процес як цілісну структуру одиниць в єдності їхнього мовного й культурного змісту за допомогою відповідних методів з орієнтацією на сучасні пріоритети та культурні настанови (систему норм і суспільних цінностей)» (Загнітко, 2012, т. 2, с.156). А. Загнітко фіксує й факт розгалуження лінгвокультурології на (1) *зіставну лінгвокультурологію* та (2) *порівняльну лінгвокультурологію*, зокрема пропонує відповідні дефініції: «Лінгвокультурологія (лат. *lingua* – мова + ...культурологія) зіставна – розділ лінгвокультурології, що досліджує особливості ментальності того чи того народу (національної лінгвокультури) з позицій носіїв його мови і культури в зіставленні з носіями інших мов і культур» (Загнітко, 2012, т. 2, с.156) та «Лінгвокультурологія (лат. *lingua* – мова + ...культурологія) порівняльна – розділ лінгвокультурології, основною метою і завданнями якого є розгляд лінгвокультурних значущостей і виявів різних народів (національних лінгвокультур) для встановлення певних еволюційних етапів, наявних спільностей та відмінностей» (Загнітко, 2012, т. 2, с.157). Констатує дослідник і

наявність *лінгвокультурознавства* як комплексної навчальної дисципліни, порівн.: «Лінгвокультурознавство (лат. *lingua* – мова + ...культурознавство) – методична дисципліна, метою та завданням якої є відбір і реалізація в навчальному процесі особливостей національно-культурної специфіки мовленнєвого спілкування мовної особистості й національної лінгвокультури для напрацювання відповідних умінь і навичок тими, хто вивчає іноземну мову. Л.[інгвокультурознавство] охоплює два аспекти: 1) лінгвістичний (розгляд мови для вияву національно-культурної семантики); 2) методичний (методи вивчення мови, закріплення й активізації одиниць мови, робота з текстами і под.). Об'єкти Л.[інгвокультурознавства]: безеквівалентна / міжмовна лексика, невербальні засоби спілкування, фразеологія (у широкому тлумаченні), що вивчаються з погляду вияву в національно-ідентифікаційних особливостей певного народу, мова якого вивчається» (Загнітко, 2012, т. 2, с.155). Отже, сьогодні теорія лінгвокультурології розширює свій об'єкт, репрезентується дефініція з урахуванням аспектуальних підходів.

Одним з базових понять лінгвокультурології, зрозуміло, є *лінгвокультура*. Поняття *лінгвокультури* дає змогу краще відстежити специфіку комунікації, зокрема й національної в межах теорії міжкультурної комунікації, оскільки вивчення культури іншої країни дає можливість краще зрозуміти специфіку функціонування кожної конкретної мови, її одиниць, оскільки мова і культура – нероздільні поняття. Лінгвокультура виявляється, як відомо, у національній ментальності та найбільш послідовно віддзеркалюється в лексиці, фразеології, мовленнєвому етикеті, етичних концептах, у характері дискурсивної діяльності носія певної культури загалом.

Це поняття розглядають провідні науковці сучасності, зокрема М. Алефіренко, С. Воркачов, В. Воробйов, Т. Космеда, Р. Лінтон, Ю. Лотман, В. Маслова, С. Попов, О. Селіванова, Л. Уайт, К. Янг та інші, указуючи на його параметричні ознаки та багатоаспектний і міжпредметний статус у сучасному мовознавстві, оскільки «поліфонія гуманітарних наук – це перспектива науки в ХХІ столітті. Інтеграційні тенденції переважають у вітчизняному і зарубіжному мовознавстві уже від кінця 80-х років ХХ ст. Науковці наголошують, що формується парадигма знання, яка синтезує підходи з різною орієнтацією, котрі, продовжуючи свій шлях розвитку, формують «поліпарадигмальний» (О. Кубрякова) статус сучасної лінгвістики» (Космеда & Плотнікова, 2010, с. 7).

Мета цієї наукової розвідки – репрезентувати розуміння *лінгвокультури* як одного з основних термінів лінгвокультурології на

основі різних підходів до тлумачення лінгвокультурології як науки та її дослідницьких аспектів.

У названому словнику А. Загнітка запропоновано максимально стисле і чітке розуміння терміна лінгвокультура, порівн.: «Лінгвокультура (лат. *lingua* – мова і *cultura* – освіта, розвиток) – вияв, відбиття і фіксація культури в мові й дискурсі» (Загнітко, 2012, т. 2, с.156). Проте, як видається, воно може бути дещо уточнене.

Якщо зважати на те, що лінгвокультурологія може вивчатися із залученням почергово зіставного і порівняльного методів дослідження матеріалу як основних, то й тлумачення лінгвокультури як основного поняття зіставного й порівняльного дослідницьких напрямів лінгвокультурології також може уточнюватися.

З огляду на методологічні положення зіставної лінгвокультурології, лінгвокультуру розглядаємо як вияв, відбиття і фіксація культури в мові на основі врахування особливостей ментальності того чи того народу з позицій носіїв його мови і культури в зіставленні з носіями інших мов і культур. Якщо ж дослідження здійснюється в межах порівняльної лінгвокультурології й у наукових студіях актуалізується порівняльний метод, то лінгвокультуру розглядаємо як вияв, відбиття і фіксація культури в мові на основі аналізу лінгвокультурних значущостей і виявів різних народів для встановлення певних еволюційних етапів, наявних спільностей та відмінностей.

Під час зіставного і порівняльного дослідження проблематики лінгвокультурології йдеться про *національну чи національні лінгвокультури* або *лінгвокультури етнічні*.

Отже термін *лінгвокультура* слід розглядати як гіперонім (родове поняття), що репрезентує гіпер-гіпонімічні зв'язки з термінами-конкретизаторами, гіперонімами – *національна лінгвокультура* чи *етнічна лінгвокультура*. Ці терміни трактуємо як квазісиноніми, оскільки вони допускають лише односторонню заміну. Значення гіпоніма завжди є складнішим, ніж значення гіпероніма. Гіпоніми включають зміст гіпероніма, але розширюють своє термінологічне значення певними семантичними доповненнями, що було продемонстровано.

У широкому розумінні *лінгвокультура* – це поняття, що включає особливості вияву національних чи етнічних лінгвокультур залежно від дослідницьких намірів, аспектів та методики.

Перспективу наукової розвідки вбачаємо в необхідності опису ядра метамови лінгвокультурології з урахуванням зіставного й порівняльного її напрямів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алефиренко, Н. (2010) Лингвокультурология. Москва: Флинта.
2. Загнітко, А. (2012). Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Донецьк : ДоНУ. Т. 2.
3. Космеда, Т. А., Плотнікова, Н. В. (2010) Лінгвоконцептологія: мікроконцептосфера СВЯТКИ в українському мовному просторі. Львів : ПАІС.
4. Маслова, В. (2007). Лингвокультурология, 3-е изд., Москва: Академия.
5. Зиновьева, Е., Юрков Е. (2009). Лингвокультурология: теория и практика. Санкт-Петербург: Мирс.

*Кондратюк Марта, Іщук Наталя
Вінниця*

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ПІДХОДІВ ДО НАПРЯМКУ «ІНОЗЕМНА МОВА ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ» В ЗАРУБІЖНІЙ АНГЛОМОВНІЙ МЕТОДИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Англійська для спеціальних цілей (English for special/specific purposes – ESP) або англійська для професійних цілей виник як термін в 1960-х роках, оскільки прийшло розуміння, що загальні курси англійської часто не відповідають потребам ані студентів, ані роботодавців. Все більше і більше університетів пропонували спеціалізовані курси англійської і навіть виникла думка, що ESP повинен замінити EGP, оскільки світ рухається до більшої спеціалізації. Отже, «англійська для спеціальних цілей» – це загальний термін, який відноситься до викладання або вивчення англійської мови для певної кар'єри (наприклад, юриспруденція, медицина). Згідно з визначенням Munby, англійська мова для спеціальних цілей передбачає «вивчення програм і матеріалів в залежності від аналізу професійних комунікативних потреб» (Munby, 1978, р. 2). Також у західній методиці розрізняють англійську для професійних цілей (EOP), англійську для академічних цілей (EAP), англійську для науки та техніки (EST), та англійську для академічних цілей (EAP).

В 1960х з'явився методичний підхід “register analysis”, який запропонували автори книги “The Linguistic Sciences and Language Teaching”. Автори прийшли до висновку, що, оскільки існують різні напрямки в використанні іноземної мови, то викладання має зосередитись на певній кількості слів з регістрів мови.